

MÁSODIK RÉSZ.

Az egyes büntettek.

Minden egyes bűncselekmény nyomozási módját külön nem tárgyaljuk, mert vannak oly bűncselekmények is, amelyek a csendőr gyakorlatában ritkán fordulnak elő, pl. a csalárd bukás, hamis vád, hamis tanuzás, okirathamisítás stb. Ha ilyen esetekben kivételesen felsőbb utbaigazításra szorulna a csendőr, akkor forduljon a kir. ügyészhez vagy tiszti előljárójához, aki az egyes eset sajáttségéhez képest fog utasítást adni; másrészt a bűncselekmények nyomainak felkutatása, a lábnyomok, ujjnyomok felkutatása, a tanúk kikérdezése s a többi nyomozó cselekmények fogantatási módja minden bűncselekménynél egyformák.

Ebben a részben tehát csupán a négy legfontosabb büntett-csoport tudnivalói vannak egybeállítva. Amit a nyomozó a nem természetes halálesetekről szóló fejezetben talál: azt alkalmazhatja az összes testi sértések és valamennyi élet elleni bűncselekmények nyomozásánál is, mert ezek közt csak a bűncselekmény eredménye képez lényegi különbséget. A lopásnál előforduló esetek túlnyomórészben ismertetve vannak s az itt felsorolt szabályok alkalmazhatók lesznek pl. a rablásnál is. A gyújtogatás s a pénzhamisítás egész különleges büntettek: ezeket külön-külön tárgyalom. A többi bűncselekmény nyomozásánál azokat a szabályokat kell alkalmazni, amelyek a harmadik részben mint a nyomozás általános szabályai vannak ismertetve. Így pl. csalásnál vagy

becsületsértésnél, magánlaksértésnél nem igen lesznek nyomok feltalálhatók: itt a tanúk s gyanúsítottak kikérdezése lesz a lényeges.

I. A nem természetes halálesetek.

1. A nem természetes haláleset feljelentése.

A B. P. 88. §-a szerint, *ha* annak jelenségei mutatkoznak, hogy *valaki nem természetes halállal mult ki vagy ismeretlen egyén holttestét találták*, a rendőri hatóságok és közegek kötelesek erről a kir. ügyészségnek vagy a legközelebb levő járásbiróságnak *jelentést tenni*. Ugyanígy rendelkezik a Cs. Szolg. Ut. is.

A törvényből és a Szolg. Ut.-ból ugyan szószerint az következik, hogy a csendőrség tetszése szerint a kir. ügyészségnek vagy a kir. járásbiróságnak is tehet jelentést, de a legcélszerűbb minden esetben közvetlenül a kir. ügyészséget értesíteni. A B. P. 84. §-ából következik ugyanis, hogy a nyomozás felett a ügyészség rendelkezik — amint mondani szokás, a kir. ügyészség a „nyomozás ura“ — és így a nem természetes elhalálozások eseteiben is a kir. ügyészséget illeti a döntés joga afelett, hogy szükség van-e a nyomozásra, vagy a hulla eltemethető-e?

A kir. járásbiróságok értesítését a törvény nyilván azért írta elő, mert számos esetben az azzal való érintkezés a nyomozó közegekre nézve a helyi távolság szempontjából könnyebb, de miután a kir. járásbiróság is köteles a B. P. 95. §-a értelmében minden nyomozási cselekményről a közvádlót, a kir. ügyészséget értesíteni, a nem természetes halálesetekben a kir. járásbiróság csupán a közvetítő szerepét játszhatja a nyomozó közeg és a kir. ügyészség között, mert afelett, hogy a nyomozás bevezetendő-e vagy a hulla eltemethető-e, mégis csak a kir. ügyészség dönt.

Minden ily eset sürgős lévén, nagyon ajánlatos,

ha a nyomozó közeg a legrövidebb utat választja és távbeszélőn fordul a kir. ügyészséghez.

A B. P. 88. §-a alapján tett jelentés felett a kir. ügyészség dönt. Magától értetődik, hogy ez a döntés csak úgy lehetséges, ha a bejelentés már bizonyos adatokat bocsát a kir. ügyész rendelkezésére, kellően tájékoztatja őt arról, hogy a nyomozó közeg a haláleset körülményeire nézve mit észlelt.

Ahol távbeszélő összeköttetés lehetséges, ott ezt kell használni. Zavarokat szoktak azonban okozni a szűkszavu távirati jelentések, mint pl. „N. N. tegnap gyanus körülmények között elhalt“, — mert ez semmit sem mond; de nem tájékoztatja az ügyészt az ily tartalmu távirat sem: „N. N. ma mérgezés következtében elhalt“, mert ez esetben is fennforoghat emberölés, gondatlanság, öngyilkosság, sőt véletlen baleset is és ez utóbbi két esetben bűnügyi nyomozásra természetesen nincs szükség, csupán a Cs. Szolg. Ut. szerinti szolgálati teendőkre.

A nyomozó közegeknek tehát akkor, midőn a kir. ügyészségnek jelentést tesznek, bizonyos mértékben már kipuhátolniok és tudniok kell, hogy mily körülmények forognak fenn, hogy erről a kir. ügyészt értesíthessék. Minden nem természetes halálesetnél nem lehet jelen a kir. ügyész, vagy az általa megkeresett járásbíró — mert ez óriási idő- és pénzfecsérléssel járna — de a legtöbb esetben huzamos idő is telnék el a megérkeztökig. Ezekben a nagyon fontos esetekben így az első lépés megtétele a nyomozó közegekre hárul, akik azon helyhez, ahol az eset történt, legközelebb vannak s mint legelsőek jelennek ott meg.

Már pedig a legtöbb esetben ezen az első lépésen fordul meg az egész ügy sorsa s így nem lehet eléggé a nyomozó közegek e teendőinek fontosságát hangsúlyozni.

Sok „rejtélyes bűnüggyel“ ütöttek már nagy zajt, ami öngyilkosságnak bizonyult és viszont nem egy

„kétségtelen öngyilkosság“-ról derült ki, hogy borzalmas gyilkosság esete forog fenn.

A feladat, mint látni fogjuk, nehéz, de jóakarattal, helyes érzéssel, nyugodt óvatossággal biztos eredményt lehet elérni.

Szükségesek azonban ennek a feladatnak a pontos teljesítéséhez bizonyos tudományos ismeretek is és ezeket foglaljuk egybe a következőkben.

2. Mit kell érteni a nem természetes haláleset alatt.

A B. P. 88. §-a a „*nem természetes*“ haláleseteknél követendő eljárásról rendelkezik, de nem határozza meg és nem sorolja fel, hogy melyek ezek az esetek. Más, idevonatkozó törvényekben és rendeletekben sem található fel ezen esetek felsorolása. Az 1874 február 24-én 2490. szám alatt kelt belügyminiszteri rendelet a „talált hullák s *hirtelen* halálesetek“-ről, a halottkémlelésről szóló 1876 július 4-én 31052. szám alatt kelt belügyminiszteri rendelet 1. és 7. §-a az „*erőszakos* halál“-esetekről a birói és rendőri hullavizsgálat körül követendő eljárást szabályozó 1887 december 24-én 78879. II. szám alatt kelt belügyminiszteri rendelet, valamint a halottkémi utasítás és a Cs. Szolg. Ut. „*gyanus*“ halálesetekről, végül ez utóbbi a „*rendkívüli*“ halálesetekről is rendelkezik; de ezen rendelkezések egyike sem mondja meg, hogy melyek azok a halálesetek, amelyeket a rendőri hatóságoknak meg kell vizsgálniok s a B. P. 88. §-a értelmében bejelenteniök.

Vannak ugyanis halálesetek, amelyeket meg kell orvosrendőrileg vizsgálni, pedig tulajdonkép *természetesek* és nem is *erőszakosak*, de miután nincsenek külső jelei, nem lehet a halottat hatósági eljárás nélkül eltemetni; ilyen pl. a szívszélhüvés, napszúrás, belső elvérzés. Viszont vannak halálesetek, amelyek nem következnek be hirtelen és mégis bűncselekmény

által idéztettek elő; ilyen az az eset, mikor valakinek hosszú időn át kis adagokban adtak be ölü mérget. Tudnunk kell azt is, hogy pl. májrepedéssel 1—11 napig, koponyacsonttöréssel háromtól tizenkét napig, szaggatott bélel tiz óráig is élélhet az ember. A „*gyanus* halálesetek“ kifejezés is nagyon határozatlan és akárhány eset van, amikor a haláleset maga nem kelt gyanut, csupán az elhalt körülményeinek kutatása útján juthatunk bűncselekmény gyanujára. Talán legtalálób, ha *rendkívüli* haláleseteknek nevezzük azokat, amelyeket meg kell vizsgálni s a kir. ügyészségnek bejelenteni és akkor is nagyon helyes ezt a kifejezést minél tágabban értelmezni. Emberéletekről lévén szó, minden nyomozó közeg szem előtt tarthatja azt az egyszerű elvet, hogy „többet tenni mindig jobb, mint keveset“ és soha se olyan nagy baj az, ha felesleges ügyel fordul a csendőr a kir. ügyészséghez, mintha egy komoly esetet elmulaszt.

A *rendkívüli* halálesetek alatt természetesen szintén igen tág fogalmat érthetünk. Célszerű ezeket pontosabban ismerni és azért a következőkben egybeállítjuk az előforduló eseteket az orvosi tudomány által meghatározott nemek szerint.

A *rendkívüli* — vagy hogy a törvény szavait kövessük — a nem természetes halálesetek a maguk külső megjelenése szerint vagy szándékos bűncselekmények, vagy gondatlanság által okozott bűncselekmények, vagy öngyilkosságok, vagy végül véletlen balesetek. Így jelentkeznek ezek az életben, amiből látható, hogy ezen haláleseteket: idegen kéz, az elhalt maga vagy valami el nem hárítható véletlenség idézte elő. Ezeken a módokon azonban különböző halálnemek álíhatnak első s ezeknek az ismerete fontos a nyomozó közegre nézve, mert majdnem mindig már az elhalálozás neméből lehet ennek az okára is következtetni.

Ezek a halálnemek, amelyeket meg fogunk közelebbről is vizsgálni, a következők:

1. Testi sérülések által előidézett halálesetek.
2. Fulladás.
3. Akasztás.
4. Zsinegelés.
5. Megfojtás.
6. Megfagyás.
7. Megégés.
8. Napszúrás.
9. Villámcsapás.
10. Éhezés.
11. Elvetélés.
12. Mérgezés.
13. Szélhüdés.

Ezen nem természetes halálnemek közül egyesek bűnügyi nyomozás tárgyát sem fogják képezni, mert nem lesz olyan egyén, aki a másik haláláért felelős lenne. Ilyen pl. a napszúrás, villámcsapás. Ezeket is azonban az eset rendkívüliségénél fogva mindig be kell jelenteni a kir. ügyésznek. Más esetekben viszont képzelhető, hogy bűntett forog fenn, véletlen volt az előidézője, pl. a szélhüdés, megfagyás vagy éhezés folytán beállt haláleseteknél, melyek szintén nem fogják hihetőleg nyomozás tárgyát képezni az esetben, ha senkit felelősség nem terhel, de ha annak alapos gyanuja merül fel, hogy pl. a sértettre ráijesztettek s azért érte a szélhüdés, vagy hogy kitették s azért fagyott meg, vagy hogy éhezttették s e miatt halt éhen, akkor rendszeren bűnügyi nyomozást kell megejteni, mert csak a bevezetett nyomozás folyamán derül ki a valódi tényállás. Azt, hogy testi sérülés, akasztás, megégés, mérgezés lehet idegen kéz műve vagy öngyilkosság, alig kell magyarázni. Miután azonban a nyomozónak épp az a feladata, hogy kiderítse, hogy bűnös kéz okozta-e a halált vagy az elhalt

saját akarata, e halálnemekkel foglalkozni kell s erről a kir. ügyészséget pontosan tájékoztatni szükséges.

3. Testi sérülések által okozott halálesetek.

A halál okának megállapításánál elsősorban az veendő szemügyre, hogy nem található-e a hullán oly nyomok, amelyek külső erőszakra engednek következtetni, ezek az ú. n. *külsérelmi nyomok*. Az orvosszakértők feladata lesz megállapítani, hogy a talált sérülések mily összefüggésben állanak a bekövetkezett halállal, de a sérülések ismerete a rendőri közegre nézve is nagy fontossággal bír, mert a sérülés minőségéből gyakran megállapítható, hogy szándékos bűncselekmény vagy öngyilkosság forog-e fenn; másrészt számos esetben arra is lehet következtetni, hogy a sérülést mily eszközzel ejtették s ily módon adat kerül a kezünkbe arra nézve, hogy milyen eszközt vagy fegyvert kell a tettesnél házkutatás útján előkeríteni, hogy a tettessége bebizonyítható legyen; és végül sérülések, karcolások adatokat nyújthatnak arra, hogy a halált a tettel való küzdelem, védekezés előzte-e meg, ami a tényállásra nézve mindig fontos.

Ez okból következőkben ismeretjük a testi sérülésekre vonatkozólag mindazokat az orvosi ismereteket, amelyekre a nyomozásnál feltétlenül szükségünk van.

A sérüléseket az eszközök minősége szerint osztályozzuk. A testi sérüléseket ejtő eszközök nemei:

1. Tompa vagy tompaélű eszközök.
2. Éles eszközök.
3. Szűrő eszközök.
4. Lövő eszközök, azaz lőfegyverek.

Ezeknek megfelelően a sérülések is:

1. Tompa vagy tompaélű eszközzel ejtett sérülések.
2. Metszett vagy vágott sebek.

3. Szúrth sebek.

4. Lövési sebek.

Ezek az elfogadott orvosi szakkifejezések. Aki a kezében megforduló orvosi látteletekben nem csak azt az utolsó sort szokta elolvasni, hogy a sérülés hány nap alatt gyógyult, állandóan e megjelöléseket találja meg. Nem ajánlhatjuk eléggé minden nyomozó figyelmébe a látteletek pontos átolvasását, hogy az orvosi látteletből ki tudja olvasni, hogy hol és milyen sérülést szenvedett a sértett.

a) Tompa vagy tompaélű eszközök által ejtett sérülések.

Tompa és tompaélű eszközök: az összeszorított ököl, kerek kövek, bot, karó, cölöp, dorong, kalapács, székláb, kocsilócs, baltanyél, kulcs, a cipő a lábon (rugásnál), kancsó, üveg, edény (ha nem törött össze, mert ha összetörött, tompa eszközzel ejtett seb és vágott seb vegyesen áll elő) és ezenkívül számos oly tárgy, amelyet a felhevült egyén első dühében megragad.

Tompa és tompaélű eszközök a következő hatásokat idézik elő, amelyekből rendszerint ilyen eszköz használatára lehet következtetni:

- a) Felhámhorzsolások.
- b) Véraláfutások.
- c) Tátongó nyílt sebek.
- d) Idegközpontok megrázkódása.
- e) Belső szervek sérülései.
- f) Csonttörés és csontficamodás.
- g) Egész testrészek összezúzódása és leválása.

Felhámhorzsolások.

Az ember bőrének szerkezete tudvalevőleg három egymásfölé helyezett rétegből áll: a zsír- vagy hájréteg, az irha s legfelül a felhámból. A tompa és tompaélű eszközzel ejtett sértések legkönnyebb neme

az, amidőn az ütés folytán a bőrről a felhám leválik s a bőr az irháig megnyílik: ez a *felhámhorzsolás*, melynek a nyomozásnál gyakran nagy jelentősége van. A kézzel való megfojtásnál, az áldozat nyakán a tettes körmei rendszeren ilyen felhámhorzsolásokat hagynak vissza a nyakon; akasztásnál a kötél nyomai szintén ily alakban jelentkeznek. Fontosak a felhámhorzsolások, karcolások akkor is, midőn ezekből a tettes s az áldozat közötti küzdelemre lehet következtetni. Ily esetben nemcsak a hullán, de a tettesen látható felhámhorzsolások is jelentőséggel bírnak.

A felhámtól megfosztott irhán található elváltozások színe és alakja különböző aszerint, ahogy a sérült a felhámhorzsolás után még hosszabb ideig életben maradt vagy pedig nyomban meghalt. Ha ugyanis a sérült még hosszabb ideig életben maradt, a felhámhorzsolás gyógyulni kezd és elkezdődik az ú. n. varosodás. Ha pedig a sérült nyomban meghalt: az élet megszűnván, a felhámtól fosztott irha megszárad, kemény, késsel nehezen metszhető, pergamenszerű lesz. Ennek alapján állapítják meg az orvosok, hogy a halál a sérülés után nyomban beállt-e.

Véraláfutások.

A tompa eszközzel való behatás: ütés, nyomás, ütődés rendszerinti következménye, hogy a bőr alatti kötőszövet véredényei a nyomás folytán összetörnek és a kiömlött vér benyomul a bőr alatti kötőszövet hézagaiba, azokat kitölti; ezek az úgynevezett véraláfutások, más néven véres beszűrődések. Élő egyéneken ezek körülírt, kissé kiemelkedő, kék vagy kékes-vörös színű, nyomásra fájdalmas foltokat képeznek; ezek azok a kék foltok, amelyeket verekedő egyéneken gyakran látunk, de ezek azok is, amelyeket magunkon akárhányszor tapasztalhatunk, ha valahová ütődünk, magunkat megütöttük. A folt egy két nap alatt lelohad, kezdetben zöld, majd sárgás színűvé lesz, végre

aszerint, amint a vér felszívódása rövidebb vagy hosszabb ideig tartott, 10—15 nap alatt begyógyul. A véraláfutások nagysága, terjedelme attól függ, hogy az milyen helyen ejtetett; ahol a bőr és a csont között vékony lágyréteg van, mint pl. a fejen, az állon, a sípcsont élén, ott kisebb erővel ejtett zúzódás is nagyobb terjedelmű lehet, mert a sérülésre a csont ellennyomása is behatással van, míg másutt, ahol a csontot lágyrészek vastag rétege fedi, pl. a hasüregnél, a nagyobb erővel történt zúzódás is esetleg csak kisebb nyomot hágy. Így tehát a véraláfutás terjedelméből magában véve az alkalmazott erőre kevés következtetést lehet vonni. Ugyanígy bizonyos egyéneken (pl. aggok és gyermekek) kisebb behatás terjedelmesebb véraláfutást idézhet elő.

A sérült testen mutatkozó véraláfutások az erőszakos behatás helyét jelzik s alakjukról ezenfelül a sértést előidéző eszközre is lehet következtetni; különösen áll ez a bottal, korbáccsal, virgáccsal való ütéseknel, amelyek csíkalaku véraláfutásokat hagynak hátra. Jelentőséggel bírnak továbbá a véraláfutások annak a megállapításánál is, hogy a sértett támadójával szemben sokáig küzdött-e? Ha ugyanis a halál küzdelem nélkül rögtön beállott, a véraláfutás eredeti kék, kékesvörös, sárgás színét s eredeti alakját megtartja; míg ellenkező esetben a gyógyulás megkezdődik s a fentebb ismertetett folyamat észlelhető lesz.

A véraláfutásokhoz külsőleg nagyon hasonlítanak a *hullafoltok*. Ezek a bőrnek ugyanolyan kékes-szederjes elszinesedésében jelentkeznek, mint a véraláfutások. A hullafoltok a testen rendszerint azon a részén vannak, amilyen a hulla feküdt, de ugyancsak a lágyrészekben is jelentkeznek. Egyszerű megfigyeléssel — és ezt jól jegyezzük meg, — a hullafoltokat és a véraláfutásokat egymástól megkülönböztetni nem lehet. Magától értetődik azonban, hogy annak a megállapítása, hogy hullafolt vagy véralá-

futás van-e jelen, okvetlenül szükséges. Ez akként történik, hogy a boncoló orvos a foltot bemetszi. Bemetszésre a véraláfutásnál a beszűrődött vér mindentől kiömlik, míg a hullafoltoknál kiömlött vérnek nyoma sincs, hanem az átmetszett bőr és bőr alatti kötőszövet halvány színű marad s csak az átmetszett bőrerekből fognak apró vércseppek kiszivárogni. Ezért rendeli a birói és rendőri hullavizsgálatról szóló utasítás 22. §-a, hogy „a hullafoltok, a véraláfutásoktól való megkülönböztetés végett, mindig bemetszendők“.

A halál bekövetkeztével a véredényekből a vér kiürülvén: a halotton ejtett ütődések véraláfutást természetesen nem okozhatnak. Ennélfogva a hullán ejtett sérülések, pl. ha a vízben úszó hulla ágakba akad s megsérül, ugyanúgy fognak az orvos által megvizsgáltatni, mint a hullafoltok, t. i. be kell őket metszeni. A halál után ejtett sérülés, épp úgy, mint a hullafolt: nem fog vérezni.

Megjegyezhetjük még, hogy nagyon számos és terjedelmes véraláfutások a maguk összességükben súlyos következményekkel járhatnak, sőt a halált is előidézhetik.

Sebek.

E helyütt a tompa vagy tompaélü eszközök által ejtett sebekről szólunk. Az eszköz itt ugyanúgy működik, mint a véraláfutásoknál: zúz, nyom vagy üt, de a hatása nagyobb, mert nem csak a bőr alatti kötőszövetet töri össze, hanem a testen *sebet* is ejt. Az ilyen seb minősége különböző aszerint, amilyen irányból találta az eszköz a test felületét. Ha az irány függőleges volt: egyszerű szétzúzott seb keletkezik; ha az eszköz oldalról talált, vagy a testen tova csúszott: szakított, karélyos seb áll elő.

A zúzott és szakított sebek ismertető jelei: szabálytalan alakjuk, szétzúzott, egyenetlen, felhámfosztott és véraláfutásos széleik. (1. ábra.)

1. ábra. Emberölés. Tompa eszközzel ejtett sebek fényképe.

Meg kell jegyeznünk azonban, hogy egész tompa eszközök is okozhatnak oly sebeket, amelyek első látásra nem tompa eszközöktől eredőnek tűnnek fel. Tompa eszközök ugyanis néha élesszélű sebet okoznak, nevezetesen akkor, ha oly testrészt találnak, amelyen a bőr lényeges közbenső réteg nélkül feszül a csonton, pl. a koponyán, a singcsonton, a könyök-nél; amely testrészeken pl. a deszka lapjával, karóval ejtett erőteljes ütés úgy megrepeszti a bőrt, hogy az ember késszúrásnak tarthatja. A hasfal is heves, tompa ütéstől oly sebet kaphat, mintha éles eszköz metszette volna fel.

Élesszélű a tompa eszközzel ejtett seb akkor is, ha a tompa eszköznek a tett elkövetése alkalmával éles széle vagy hegye volt; pl. a fadarab egész kerek lehet, de egy alig észrevehető helyen olyan széle van, amely olyan sebet ejtethet, amilyeneket fejsze vagy kard szokott ejteni. A kerítésből kiragadott cölöpön szög, a karón éles ágacska; a dorongon elálló rövid, éles szálka lehet. Ha az eszköz a tett után eldobatott, a szög kieshetett, az ágacska, a szálka letörhetett és a kezünkbe már tompa eszköz kerül.

A harapott seb szélei szétzúzottak és szaggatottak. Gyakran a fognak lenyomatai észrevehetőek, de néha egész valószínűleg látszó sebek állanak elő, pl. ha a hüvelyk izeit harapták le.

Fontos idegközpontok rázkódásai.

A tompa eszközök által ejtett sérülésekhez tartoznak s többnyire külsérelmi nyomokkal együtt lépnek fel, de anélkül is előfordulhatnak: az agyrázkódás, a hátgerincrázkódás és a hasrázkódás.

Az agyrázkódás és hátgerincrázkódás tünetei: az öntudat zavara, nagyfokú izomgyöngeség, hányás, a szív működés és légzés gyérülése. Súlyosabb esetekben teljes eszméletlenség és rángatódzás lép fel, vagy

részleges bénulási tünetek. A hátgerincrázkódás különösen vasuti baleseteknél fordul elő.

Csontok törése és ficamodása.

Ezek szintén a tompa eszközzel való ütések hatásaihoz tartoznak. Legfontosabb esetei a koponyacsonttörések (korcsmai verekedéseknél gyakoriak), a végtagok törései s a fojtási esetekben a szakcsonttörése.

A csonttöréseknél meg kell jegyeznünk, hogy hol egyén csontjai külső erőművi behatásokkal szemben nagyobb ellenállási képességgel bírnak, mint az élő ember csontjai.

Testrészek összezúzódása és leszakadása.

Ezeket rendszerint nagy erők idézik elő, mint pl. vasuti balesetek, elgázolások, földbeomlások, lőporraktárak és dynamitgyárak robbanásai stb. Vannak balesetek, amelyekben az egyes tagok a felismerhetetlenségig összezúzódnak úgy, hogy az egyének személyazonosságának a megállapítása is nehézségbe ütközik.

Belső sérülések.

A belső sérüléseket lökés vagy összeütközés okozza; feltéve, hogy a lökés, összeütközés vagy esés (ami szintén összeütközés) nagy erővel történt.

Belső szervek törése (gyomorrepedés, májrepedés, bélszakadás) esetén rendszerint rövidesen beáll a halál, de néha a sérült még napokig is élhet. Szív-sérülés esetén is megtörténhetik, hogy a sérült nem hal meg rögtön.

Nagyon nagy erők rögtöni behatása esetén, pl. lezuhanás, beomlás, lenyomás esetén nagyterjedelmű belső sérülések állhatnak elő, anélkül, hogy a sérülésnek külsőleg a legkisebb nyoma is lenne. De belső sérülések nélkül is beállhat ilyenkor a halál idegrázkódás (shok) folytán.

b) Metszett és vágott sebek.

Metszett és vágott sebeket éles eszközök ejtenek.

Éles eszközök: a kés, tőr, kard, fejsze éle, fokos, szablya, szurony, oldalfegyver, gyalu, tű, olló, üvegdarabok, éles kövek stb.

A metszett seb széle éles és sima, egyenes irányban halad és mélységében szűkül. Ilyen a vágott seb is, de a seb szögletei zúzottak; a vágott seb mélyebb, gyakran a csontig hatol. Ha a metszés vagy vágás függőleges irányban hatolt a testre: a seb mindkét széle egymáshoz hasonló; ha ferdeirányú volt, akkor a seb egyik oldala ferde s a széle karélyos.

Vannak esetek, amelyeknél a metszett sebből következtetést lehet vonni az eszközre, de ezek az esetek kivételesek. Így a beretva az alakjára emlékeztető sebet hagy hátra; a törött üveggel (korcsmai verekedések alkalmával) ejtett sérülések sok kis, egymás mellé sorakozott ívből állanak (majdnem kagylóalaku, mint az üveg törése), a kasza és sarló cakkos, lépcsőszerű sebet hagy maga után, mert a széle éles, de kovácsolt.

Meg kell jegyeznünk, hogy ezeknél a sebeknél a seb alakja akárhányszor más, mint az eszköz alakja. Az izmok a sérülés után azonnal összehúzódnak és a gyógyulási folyamat is rögtön megkezdődik, úgy hogy a laikus a seb alakját alig állapíthatja meg. Ezenkívül ne feledjük, hogy a bőr a rostok irányában hasad s így lehetséges, hogy a seb tátong, bár egész vékony eszköztől eredt.

Előfordul, hogy egy vágás több vágott sebet okoz; ez megesik a testnek olyan részén, ahol a bőr ráncos, laza (pl. öreg emberek nyakán), valamint a fülkagylón is.

A vágás vagy metszés irányát számos esetben az orvos sem tudja magából a sebből megállapítani. De megállapítható ez az egyéb körülményekből, mint

pl. a hulla fekvéséből, a tettes lábnyomaiból, a vérnyomokból.

c) Szúrt sebek.

Szúrt sebek oly éles eszközöktől származnak, amelyeknek hegye van. A szúrt seb csatorna-alaku, amelyen megkülönböztethető a *bemeneti nyílás* és a *szúrási csatorna*.

A szúrt seb néha rendkívül kicsiny s alig vérzik, úgy hogy megtörtént, hogy elnézték vagy nem tulajdonítottak neki fontosságot.

A szúrt seb alakja ritkán felel meg az eszköz alakjának. Jegyezzük meg, hogy olyan kísérletek, hogy a gyanúsított birtokában talált szűrő eszközt beillesztik a sebbe, nem sokat érnek és gyakran már szomorú tévedést okoztak. Mindenekelőtt itt is egyfelől arra kell gondolnunk, hogy az izmok összehúzódnak, másfelől, hogy a bőr a rostok irányában hasad. A kést a tettes beszúrja a testbe, de rendszerint nem úgy húzza ki, amint beszúrta s így a sebet megnagyítja. A kés, alakja után ítélve, ékalaku sebet hagy, de a bőr hasadása folytán egyélü késtől is származhatik olyan hasadt seb, melynek mindkét oldala ékalaku. De megfordítva: a seb bemenete kisebb lehet, mint a szerszám; az izmok összehúzódása folytán a nyílás két mm-el is megszűkülhet, különösen ott, ahol a bőr nem csontokon feszül, mint pl. has, nyak, mell, bordák között. Ha a seb alakja keresztre emlékeztet, ez csendőrszuronytól vagy hasonló négyélü eszköztől eredhetett.

A használt eszköz hosszúságát sem lehet a szúrási csatorna mélységéből biztosan meghatározni. A lágyrészek a szúrás alatt összenyomódnak, a szúrás után elfoglalják előbbi helyüket s így az eszköz beljebb hatol a testbe, mint amilyen hosszú maga az eszköz; különösen feltűnő ez a haszúrásoknál, amelyek néha rövid nyelvű késsel okoztatnak, de a sérülés áthatol az egész testen a hátsó medencecsonthig.

d) Lőtt sebek.

A lőtt sebek nyomai ritkán felelnek meg a kilőtt lövedék alakjának, mert különféle behatások és körülmények miatt a lövedék sem hatol mindig merőlegesen a testbe s nem is azon helyzetben, mint ahogy a fegyvercső nyílását elhagyta. Ez oknál fogva a lövés nyoma lehet kerek, szögletes, hosszukás vagy csillag-alaku.

A seb nagysága a lövedéknek a testbe való behatolásakor attól a távolságtól függ, amelyből a lövés történt; közvetlen-közelből a testbe lőtt lövedék bemeneti nyílása nagyobb, mint amekkora a lövedék; ellenkező oldalán, a kimeneti nyílásnál is, a lövedék szakító erejénél fogva a seb meghaladja a golyó nagyságát. Ha azonban a lövés nagyobb távolságból történt, akkor a bemeneti nyílás vagy akkora, mint a lövedék, vagy ha a lövedék izomrészeket vagy hasfalat ért, a bőr rugalmasságánál és összehúzódásánál fogva mintegy 2 mm-el kisebb lesz. A kimeneti nyílás nagyobb távolságból történt lövésnél nemcsak a lövedéknél, de a bemeneti nyílásnál is nagyobb. A lőtt sebekből a következőket állapíthatjuk meg:

Mily távolságból történt a lövés?

Ha a lövés közvetlen közelből történt, akkor a lövedék által ütött seb körül a lőpor lángja pörköt hagy hátra s az el nem égett lőporszemcsék, mint apró mákszemek, a bőrbe sűrűen beékelődnek, a lőpor koromja belepíti a seb környékét, amely korom lemosás által eltávolítható.

Régi elültöltő fegyverek fojtása papirból vagy csepüből lévén, lövéskor meggyulad s ettől gyakran még az 1 méter távolságban levő áldozat ruhája is tüzet fog, de megtörténik az is, hogy a fojtás egyes részei behatolnak a sebbe.

E jelenségek azonban a lőtt sebeknél csak akkor fordulnak elő, ha a lövés oly távolságon belül történt, amely a fegyvercső hosszánál nem nagyobb.

Ha a lövés nagyobb távolságból történik, akkor a lőtt seb egyedül a lövedék nyomait és hatását fogja mutatni minden mellékjelenség nélkül. Ha a fegyver csövét a teshez közel illesztik, akkor a lőporgázok feszítő erejüknél fogva szétroncsolják a testet (pl. a fejet, száját), ha pedig a csövet a testhez erősen odaszorítják, akkor a fegyver is szétrobbanhat. Abban az esetben, ha a fegyver és néhány töltény a helyszínén maradnak, próbálövéssekkel meg lehet határozni, hogy a lövés mily távolságból történt, ha azonban a fegyver hiányzik, akkor a távolságot csak fegyverszakértők s ezek is csak nehezen határozhatják meg, mert a lövés hatása a lőpor mennyiségétől s a fegyver szórókéességétől is függ. Gömbölyü golyó nagyobb távolságból kilöve kereknyilásu sebet ejt, épp így a nagy, átható erejü fegyverből kilőtt hosszukás golyó is.

Ha azonban a fegyver átható ereje csekély, mint aminő pl. egy forgópisztolyé, akkor a hosszukás golyó által ültött seb is néha hosszukás lesz, mert az ilyen fegyver lövedéke rendszerint nem hegyével, hanem oldalával furódik a testbe.

Nagy átható erejü fegyver golyója a csonton is környilást ejt, egyébként a csontot összeroncsolja. Seréttel ejtett lövésnél próbálövéssekkel meg kell határozni, hogy hol van a serétek szóráskúpjának a csúcsa, ahol ezt megállapítjuk, onnan történt a lövés.

Milyen irányból jött a lövés?

Ha a lövedék semmi ellentállásra nem találna útjában, úgy a löcsatorna nyílása jelezhetné a lövés irányát is. Mivel azonban a csontok a lövedéket irányukból eltérítik, ennél fogva sokszor a golyó egészen más irányban hagyja el a testet, mint amilyen a löcsatorna iránya volt.

Legpontosabban akkor határozhatjuk meg a lövés irányát, ha a lövedék a testen kívül még más tárgyakat is ért, mint ablakot, falat és azokon látható nyo-

mokat hagyott. Ez esetben a pontokat egy képzelt vonallal összekötjük s ennek meghosszabbításában lesz a lövés iránya.

Serét lövésnél a szóráskép középvonala jelzi a lövés irányát.

Minő fegyverből történt a lövés?

Azon esetben, ha a golyó a testben marad, olykor a fegyver minőségére is lehet következtetni.

Ugyanis hosszúkás golyóról a fegyver ürméretét (caliber) is meg lehet határozni s egyuttal azt is következtetni, hogy hátultöltő fegyverből lőtték ki, mert hosszúkás golyót elültöltő fegyverbe nem szoktak tölteni. A golyó és serét összetétele vegyi úton megállapítható s ez fontos bizonyítékot képezhet, ha a gyanúsítottnál talált lőszer alkotó elemei ezzel azonosak.

Vontcsövű fegyverből lőtt golyón a huzagok nyomai meglátszanak. Az ürméretre lehet következtetni a sajtolt papirból gyártott fojtás nagyságából is.

A papirfojtás olykor göröcsövi vizsgálat útján eredetét is elárulja, ha pl. a papir oly könyvből lett kiszakítva, melyet a gyanúsítottnál találtak.

Egy lövés történt-e, avagy több?

E körülményt golyólövéseknél a bemeneti nyílások számából lehet meghatározni, ámbár vannak esetek, midőn pl. a golyó útközben szilárd tárgyat ér és kétfelé válik, ekkor egy lövésnek két nyoma is lesz. Serétlövésnél minden egyes találatkép középpontja a lövések számát mutatja.

A sértett önkezetől vagy másétől ered-e a lövés?

Ha a lövés a sértett kezétől ered, akkor ez a közeli lövés nyomait fogja mutatni; a bemeneti nyílás a test mellső részében lesz s a megölt a fegyvert göröcsösen fogja a kezében tartani.

Utóbbi körülmény azonban egymaga nem elég bizonyíték, mert lehet, hogy valaki fegyvert szoron-

gat a kezében és ekkor lövik agyon, mely esetben a fegyvert szintén görcsösen fogja tartani a kezében.

Ha a golyó bemeneti nyílása hátul van, akkor kizártnak tekinthetjük, hogy az illető maga lőtte meg magát. A hulla kezének kormos volta is amellet bizonyít, hogy az illető öngyilkos volt. A fegyver hiánya az öngyilkosságot nem zárja ki, mert lehet, hogy ellopták az öngyilkos fegyverét. Több lövés közül az volt az utolsó, amelyik azonnali halált okozhatott; ha azonban a vizsgálat azt igazolná, hogy nem a halálos lövés volt az utolsó, akkor az öngyilkosságot kizártnak tekinthetjük, mert csak gyilkosságnál fordulhat elő, hogy a gyilkos még a megölt halála után is tesz lövést.

A lövés nyomaira nézve meg kell még jegyeznünk, hogy néha serétes töltény elsütésével is lehet oly sebet ejteni, mely úgy néz ki, mintha golyó ejtette volna. Ez akkor áll elő, ha a töltényt a középen, a sörét- és puskaportöltet határán köröskörül félig bevágják; ekkor ugyanis a lőportöltet az egész seréttöltést egy egészben röpíti ki a csőből, anélkül, hogy a serétek egymástól elválnának. Hasonló lesz a serétlövés nyoma akkor is, ha az közvetlen közelből történik, mikor is a még szorosan egymás mellett levő serétek oly sebet ejtenek, mintha golyóval lőttek volna. Faluhelyen megtörténik, hogy elültöltő pisztolyokat vízzel töltenek meg s azzal követnek el öngyilkosságot. Nemcsak a víz, de a gázok feszítő ereje is teljesen szétroncsolják a test azon részét, ahová a lövés irányítva lett.

Ijesztés céljából sokszor sóval vagy törött borssal töltik meg a fegyvert, ez halálos sebet csak közvetlen közelből ejt, nagyobb távolságból csak csipős fájdalmat okoz, mert a sószemek a bőr alá sűrűen beékelődnek.

Közvetlen közelből a vaktöltés dugója vagy fojtása is ejthet veszélyes sebet, sőt nagy lőpormennyi-

ség mellett gyertyát töltve a puszkacsőbe, az még bádoglemezt is képes golyó módjára átlyukasztani.

4. Vízben talált hullák.

A vízbefúlás eseteinek a megállapításánál számtalan nehéz kérdéssel állunk szemben. Ha hullát fognak ki a vízből, a legkülönbözőbb esetek képzelhetők el, lehet öngyilkosság, amidőn valaki vízbe ugrott, lehet véletlen: beleesett, belecsúszott a vízbe p. o. a foiyam partján haladó ittas ember; vagy csolnakkal felborult; foroghat fenn gondatlanság: a gyermeket felügyelet nélkül hagyták s az a vízbe bemászott, a híd vagy palló elhanyagoltatott s beszakadt valaki alatt; lehet büntett, midőn az áldozatot vízbe dobták vagy belökték stb. Mindezekon felül az okozza a legnagyobb nehézséget, hogy nem minden vízben talált hulla halt meg a vízben, hanem előbb megölték s utóbb dobták bele. Azonban az eset kinyomozása is különös nehézséggel van egybekötve: a hulla a vízen úszik, s nem ott találják meg, ahol a vízbe került, helyszín egyáltalán nincs és változatlanul fentartott állapotról szó sem lehet. A szárazföldön talált hullán a külsérelmi nyomokat a nyomozó könnyen megvizsgálhatja, a fejen a lösebet, a testen a szúrást a laikus is észreveszi és a halál beálltát, a test kihülését a nyomozó maga megállapíthatja anélkül, hogy a hullát csak mozdítania kellene, míg a vizsgálóbíró kiszáll. Nem így a vízben talált hullánál. Azt ki kell fogni és mire a nyomozó a helyszínére ér, már ki is fogták, sőt rajta élesztési kísérleteket tettek; ezenfelül a vízben beállott oszlás, a felhám leválása, az úszó hullának kövekhez, parthoz és kiálló ágakhoz való ütődése, fennakadása, annyi mindenféle sérelmet okozhat rajta, sőt hal vagy rák is kikezdheti, úgy, hogy a valódi sérülések külső szemlélés útján alig ismerhetők fel. Is-